

Ένα βήμα (πίσω) προς την ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας

*Το Πρόγραμμα Βιβλίο και Παιδί ως δράση
φιλιαναγνωσίας*

Όλγα Αυγουστάτου

3 Νοεμβρίου 2023

*«Η ανακάλυψη ενός
βιβλίου μπορεί να σου
αλλάξει τη ζωή»*

*«Η εμπειρία του βιβλίου
είναι η πιο επικίνδυνη, η
πιο συναρπαστική που
υπάρχει»*

G. Steiner

Από ποιους εξαρτάται η φιλιαναγνωσία;

Στόχος του Προγράμματος Βιβλίο και Παιδί

- Να ενδυναμώσει
- Να βοηθήσει
- Να στηρίξει
- Να προσφέρει υλικό και καλές πρακτικές

• Ακαδημαϊκή υπεύθυνη Προγράμματος

Μαίρη Λεοντσίνη, Καθηγήτρια ΤΕΑΠΗ

Από την οικογένεια: γονείς, σημαντικοί ενήλικες

Από το σχολείο: δάσκαλοι, νηπιαγωγοί, καθηγητές

Από τις βιβλιοθήκες, σχολικές και μη: βιβλιοθηκονόμοι

Από τα βιβλία: συγγραφείς

Όλοι συντελούν στην διάδοση της ανάγνωσης και

μας εισάγουν στον κόσμο της απόλαυσης της ανάγνωσης

Πιστεύουμε ότι η ανάγνωση

- είναι μια πρακτική που περισσότερο **μεταδίδεται** παρά διδάσκεται.
- ότι οι **αναγνώστες δημιουργούνται** όταν κάποιος τους διαβάζει κάθε μέρα στη μικρή ηλικία, όπως υποστήριξε ο Erich Shön. Είναι μια μετάδοση δια της μίμησης εντός μιας σχέσης αγάπης και αυτό που μεταδίδεται δεν είναι γνώση.
- ότι ακόμη κι αν κάποιος δεν είχε την τύχη να αποκτήσει επαφή με την ανάγνωση μέσα από **«τη φωνή της μητέρας»**, η συνάντηση με έναν τρίτο, έναν εκπαιδευτικό, έναν βιβλιοθηκονόμο, είναι δυνατόν, να του δώσει τη **δυνατότητα να σχετιστεί με την ανάγνωση**, και να ανοίξει ο διάλογος με τα κείμενα που θα οδηγήσει στην ιδιοποίηση (Chamoiseau, Chemin de l' école).

Η θεωρία πίσω από την
πράξη

Η παιδαγωγική του γραμματισμού

- Τα κείμενα προς ανάγνωση πρέπει να έχουν **νόημα** για τους μαθητές και να δημιουργούν **αφορμές** για **κριτική προσέγγιση**. Έτσι οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη μάθηση.
- **Στόχος:** τα κείμενα να μην νοηματοδοτούνται σύμφωνα με την άποψη του διδάσκοντα ούτε σύμφωνα με την κυρίαρχη κοινωνικά άποψη, αλλά σύμφωνα με αυτά που **πιστεύει** ο αποδέκτης-μαθητής.

Θεωρίες της ανάγνωσης

- Οι θεωρίες που μετά το 1970 έφεραν τον αναγνώστη στο επίκεντρο της λογοτεχνικής κριτικής και άλλαξαν τις λογοτεχνικές σπουδές.
- Ο **αναγνώστης** ήρθε **στο προσκήνιο** από τον I. A. Richards (The Principles of Literary Criticism), ο οποίος στη δεκαετία του 1920 έκανε λόγο για την **αισθητική ανταπόκριση**.

Θεωρίες της πρόσληψης – Iser, *The Act of Reading* (1978)

- Το κείμενο **από μόνο του δεν έχει ταυτότητα**, δεν έχει νόημα κρυμμένο το οποίο περιμένει τον αναγνώστη για να το ανακαλύψει, αλλά είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των δύο
- Τελικά μιλάμε για **δύο διαφορετικά αντικείμενα**, το **καλλιτεχνικό** που είναι το κείμενο του συγγραφέα και το **αισθητικό** που είναι το αποτέλεσμα της ανάγνωσης, το κείμενο που παράγει ο αναγνώστης

Η ανάγνωση ως διαδικασία κριτική - Culler, J. (2000) Λογοτεχνική Θεωρία

- Η εξήγηση των στοιχείων που σχετίζονται με το νόημα και τη μορφή του έργου είναι στην πραγματικότητα **κατασκευή υποθέσεων**.
- Δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των αναγνωστών, υπάρχει εντούτοις μια **κοινή βάση συνεννόησης**, κάποιες κοινές αντιλήψεις για το πώς διαβάζουμε (Culler).
- Για κάθε έργο υπάρχει ένα **φάσμα πιθανών αναγνώσεων**.
- Αυτός ή αυτή που έχουν διαβάσει πολλή λογοτεχνία είναι καλύτερα εξοπλισμένοι αναγνώστες.

Θεωρίες της γνωστικής ανάπτυξης

Γνωστικός
κονστрукτιβισμός
(Piaget)

Κοινωνικοπολιτισμική
θεωρία (Vigotsky)

Η Δομή του Προγράμματος

*12 Διδακτικές Ενότητες – 60
ώρες επιμόρφωσης – 3 Μέρη*

Μέρος Α΄ Το βιβλίο στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού 1-12

- **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Το βιβλίο στην προσχολική ηλικία- Ανάγνωση από άλλους, μου διαβάζουν και ακούω**
- **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Μαθαίνω να διαβάζω στο σχολείο και αλλού**
- **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3 : Το «βιβλίο» μπορεί να αντικαταστήσει το σχολικό εγχειρίδιο; Βιβλιοθήκη στην τάξη μου**
- **ΕΝΟΤΗΤΑ 4 : Δημιουργικοί τρόποι χρήσης του βιβλίου στην οικογένεια, στο σχολείο, στην κοινότητα**

Δώσαμε έμφαση

- Στον **αναδυόμενο γραμματισμό** δηλαδή στο μωρό ως αναγνώστη
- **Αφήγηση** – «Κανείς δεν θα σκοτώσει την αφήγηση. Ο άνθρωπος την έχει μέσα του, είναι κατασκευασμένος με αυτήν» M. Atwood
- **Από κοινού ανάγνωση** – ένας χώρος όπου τα παιδιά εκφράζουν ιδέες και συναισθήματα
- **Δεξιότητες** ανάγνωσης και **στρατηγικές** ανάγνωσης
- **Βιβλιοθήκη τάξης** – κοινότητα αναγνωστών
- Όχι μόνο μυθοπλασία αλλά και βιβλία γνώσεων

Δώσαμε έμφαση (συν.)

- Στον **αναγνώστη παίκτη** της νηπιακής ηλικίας
- Στον **σκεπτόμενο αναγνώστη** της εφηβικής ηλικίας
- Στο βιβλίο σε σχέση με την **«άλλη»** γλώσσα – το βιβλίο ως διαμεσολαβητής πολιτισμών στο σημερινό σχολείο και στην κοινότητα

Μέρος Β΄ Το βιβλίο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση – 12 έως 18

- **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Το βιβλίο παράλληλα με το σχολικό εγχειρίδιο**
- **ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η σχολική βιβλιοθήκη στην εκπαιδευτική πράξη (Θεωρία)**
- **ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η σχολική βιβλιοθήκη στην εκπαιδευτική πράξη (Πρακτικές Εφαρμογές)**
- **ΕΝΟΤΗΤΑ 4 : Η ηλεκτρονική μου βιβλιοθήκη**

Δώσαμε έμφαση:

- Στη **σύνδεση** βιβλιοθήκης και εκπαιδευτικής πράξης
- Στον **ρόλο** των βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης αλλά και έρευνας
- Στον **έφηβο** αναγνώστη
- Στην **ανοιχτή πρόσβαση** των ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών

Μέρος Γ' - Φιλαναγνωσία

- **ΕΝΟΤΗΤΑ 1 : Πώς δημιουργώ μια κοινότητα αναγνωστών με κέντρο το σχολείο;**
- **ΕΝΟΤΗΤΑ 2 : Καλλιεργώντας την απόλαυση της ανάγνωσης στο σχολείο - παραδείγματα και καλές πρακτικές**
- **ΕΝΟΤΗΤΑ 3 : Βιβλιοθήκες, Εξοικείωση με τη χρήση τους, Επισκέψεις και γνωριμιά**
- **ΕΝΟΤΗΤΑ 4 : Λέσχες ανάγνωσης, δημιουργική ανάγνωση, δημιουργική γραφή – Ας διαβάσουμε κι εμείς για μας**

Δώσαμε έμφαση στα εξής σημεία:

- «Η ανταλλαγή αναγνωσμάτων σημαίνει **ανταλλαγή αναγνωστικών εμπειριών** και απόπειρα προσέγγισης του άλλου μέσα από την ανάγνωση» Μ. Λεοντσίνη
- Μπορούμε να **«κατασκευάσουμε αναγνώστες**; Όσοι θυμούνται να τους διαβάζουν ως παιδιά και όσοι στην εφηβική τους ηλικία ήταν μανιώδεις αναγνώστες, αυτοί είναι που θα συνεχίσουν να διαβάζουν.
- Από την **εντατική** στην **εκτατική** ανάγνωση

Δώσαμε έμφαση (συν.)

- Τα βιβλία δεν έχουν ένα «νόημα» συμφυές, το οποίο ο αναγνώστης οφείλει να συλλάβει. Η κατασκευή του νοήματος πραγματοποιείται μόνο από τον αναγνώστη. «Οι προσλήψεις αποτελούν πάντοτε ιδιοποιήσεις που μετασχηματίζουν, επανασχηματίζουν και υπερβαίνουν αυτό που παραλαμβάνεται» Ροζέ Σαρτιέ
- Λέσχες Ανάγνωσης Φιλολόγων: Τα μέλη ανήκουν στην κατηγορία του αναγνώστη πολυπράγμονα (pragmatic reader), αυτού που διαβάσει λογοτεχνία με πολλούς τρόπους.

Τι θα κάναμε
διαφορετικά
σήμερα;

Θα εστιάζαμε
περισσότερο στις
δεξιότητες που
σχετίζονται με την
ανάγνωση

Ένα βήμα (πίσω) στην ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας

- Σημαίνει ότι αφιερώσαμε το Πρόγραμμα αυτό σε όλες και όλους εκείνους οι οποίοι ανοίγουν στα παιδιά και στους νέους τον κόσμο της ανάγνωσης
- Ειδικά η τελευταία Ενότητα είναι αφιερωμένοι στις δικές τους αναγνωστικές συνήθειες και πρακτικές, γιατί έχουν κι εκείνοι την ανάγκη να τροφοδοτούνται συστηματικά.
- [Είσοδος στην Εκπαιδευτική Πλατφόρμα](#)

Εμπειρία αλληλεπίδρασης και ανταλλαγής

Κλείνοντας:

- Είναι σημαντικό, αν θέλουμε οι άνθρωποι να διατηρήσουν την ικανότητα να διαμορφώνουν οι ίδιοι τη γνώμη και την κρίση τους **να συνεχίζουν να διαβάζουν** για τους δικούς τους σκοπούς.
- Πώς διαβάζουν, αν διαβάζουν καλά ή άσχημα, καθώς και τι διαβάζουν δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τους ίδιους, αλλά **οι λόγοι που τους οδηγούν στο διάβασμα θα πρέπει να απορρέουν από τους δικούς τους σκοπούς.**
Harold Bloom, *How to Read and Why*, 2001

